

NOKUTs innspill til revidering av langtidsplan for forskning og utdanning

NOKUT takker for muligheten til å komme med innspill til revideringen av langtidsplanen for forskning og utdanning (heretter: «langtidsplanen»). Innspillet reflekterer NOKUTs rolle og ansvarsområde og dreier seg primært om hvordan utdanningskomponenten kan og bør styrkes både generelt og innen de enkelte tematiske prioriteringene i langtidsplanen.

I vårt innspill til nåværende langtidsplan påpekte vi, i likhet med mange andre, at utkastet til langtidsplan hadde en sterk slagside mot forskning. Den endelige planen hadde fortsatt det, og det er derfor betydelig rom for å styrke utdanningskomponenten i en revidert langtidsplan.

Vi har samtidig registrert at mange av innspillene om utdanning til arbeidet med langtidsplan i stedet ble tatt inn i Kvalitetsmeldingen. NOKUT vil påpeke at det er viktig at man i revideringen av langtidsplanen sikrer en god kobling mellom Kvalitetsmeldingen og langtidsplanen. Sistnevnte bør gi signaler om hvordan tiltak i Kvalitetsmeldingen er tenkt fulgt opp og finansiert.

NOKUTs innspill er tematisert i to hovedbolker:

1. Styrking av utdanningskomponenten og koblingen mellom forskning og utdanning, særlig i de tematiske forskningsprioriteringene i langtidsplanen
2. Tiltak i Kvalitetsmeldingen som må følges opp med ressurser

1 Styrking av utdanningskomponenten og koblingen mellom forskning og utdanning

Sammenhengen mellom forskning og utdanning er nevnt en rekke steder i Kvalitetsmeldingen, eksempelvis s. 45:

«Regjeringen forventer at styrene ved universitetene og høyskolene legger vekt på å utvikle utdanninger først og fremst der de har en tilstrekkelig forskningsbase, og at fagmiljøene bruker eksisterende kunnskap og forsker på egen utdanningsvirksomhet for å utvikle utdanningene. Det bør legges til rette for at forskningsprosjekter har god studentinvolvering»

Dette sitatet gjenspeiler ambisjonen som også NOKUT har for koplingen mellom forskning og utdanning – de skal styrke hverandre. Ikke minst er utdanningene den fremste formidlingskanalen av forskning ut i samfunnet – gjennom kandidater som kjenner og bruker forskning i samfunns- og arbeidsliv. Vi mener at langtidsplanen på en tydelig måte må få frem ambisjonene for denne koblingen. I denne sammenheng er det noen virkemidler som langtidsplanen særlig bør adressere:

Styrke utdanningskomponenten i de tematiske forskningsprioriteringene

Å styrke utdanningskomponenten i de tematiske forskningsprioriteringene innebærer å bygge opp forskningskapasitet og utdanningskapasitet parallelt. Det burde være en selvfølge at man sikrer utdanning av kandidater på særlig viktige forskningsområder, og at man sikrer god forskning på viktige utdanningsområder. Langtidsplanen har imidlertid til nå i liten grad tatt høyde for dette.

Det å styrke utdanningskomponenten bør også være helt sentralt i viktige ordninger som Sentre for fremragende forskning (SFF) og generelt i konkurransen om forskningstilbud. Dette kan gjøres på flere måter. For det første kan det gjøres eksplisitt ved å vektlegge betydningen av sammenheng mellom forskning og utdanning i vurderingskriteriene for forskningsprogram (SFF, SFI etc.) og i forskningsprosjekter generelt. En annen mulighet er å sørge for at forskning som inkluderer studenter, har finansiering og belønnes når forskningsmidler skal fordeles. Dersom koplingen til studenter og utdanning gjøres tydelig, vil også prestisjen i en slik kopling øke. Temaet tas opp i kvalitetsmeldinga og bør synliggjøres som en sentral ambisjon i langtidsplanen.

NOKUT mener det er riktig å påpeke den koplingen så tydelig også fordi den har relasjon til et annet sentralt tema i Kvalitetsmeldinga: Arbeidslivsrelevans. Arbeidslivets egne beskrivelser av fremtidens kompetanse – kritisk tenkning, problemløsning, innovasjon, samarbeidsevner m.m. – er overførbare kompetanseområder som også er forskningens bærebjelker og uløselig knyttet til FoU-arbeid. Å bygge nære relasjoner mellom de to feltene utdanning og forskning, og å la studentene i større grad få erfaring med arbeidsmetodene og tenkemåten i FoU-arbeid, gjør dem bedre skikket til å møte fremtidens forventninger til kompetanse.

Styrke forskningskomponenten knyttet til fremragende utdanning

Virkemidlene beskrevet over knytter utdanningskvalitet til kvalitet i forskning. Men NOKUT mener det også er viktig at den motsatte koblingen prioriteres, dvs. å knytte forskning til kvalitet i utdanning. Videreutvikling av fremragende utdanningsmiljøer krever høy kvalitet på relevant forskning (inkludert læringsforskning), og det er derfor naturlig at langtidsplanen gir tydeligere signaler om at forskningssatsinger skal komme i områder der utdanningene er fremragende. På den måten signaliserer man også at det ikke bare er forskning som skal bidra til utdanningskvalitet, men også at utdanningskvalitet skal bidra til forskning.

Styrke relevansen i ph.d.-utdanningen for arbeid både i akademia og et bredere arbeidsliv

Ph.d.-utdanningen er akademias viktigste rekrutteringskanal for både forskning og utdanning. Langtidsplanen er en god anledning til å forsterke fokuset på denne doble oppgaven – å se utdanning og forskning i sammenheng også i utdanningene av ph.d.-kandidater. Det enkleste virkemiddelet for å oppnå dette er å sikre at all ph.d.-utdanning inkluderer en undervisningskomponent som gir morgendagens akademikere et grunnlag for videreutvikling av utdanningsfaglig kompetanse.

Framover er det også viktig at ph.d.-utdanningen utformes slik at den ikke bare utdanner kandidater som skal jobbe med forskning eller utdanning, men som skal ut i kunnskapsintensivt næringsliv eller i det offentlige, og som slik sett representerer et stort potensial for svært kompetent arbeidskraft i kunnskapssamfunnet. Rapporten Doktorgradskandidater i Norge (NIFU 2017) viser at færre ph.d.-kandidater ønsker seg til forskningssektorene, og at det spesielt er færre

som ønsker seg til UH-sektoren enn tidligere. Hvis ph.d.-graden er for snevert rettet inn mot karriereløpet i academia vil konsekvensen være at færre opplever at utdanningen er relevant for en framtidig karriere. Dette er noe både læresteder og andre interessenter må forholde seg til.

2 Finansiering av tiltak i Kvalitetsmeldingen

Det er viktig at tiltak som skisseres i Kvalitetsmeldingen som krever finansiering, også adresseres i langtidsplanen. Det gjelder ikke minst styrkning av incentiver for kvalitet i utdanningen og arbeidet med kunnskapsgrunnet for utdanningskvalitet.

Incentiver for kvalitet

Den klareste finansielle enkeltsatsingen på utdanning de siste årene har vært Senter for fremragende utdanning (SFU). Sentrene skal både stimulere til utvikling og til spredning av fremragende utdanning, og har lyktes godt i tråd med formålene. I kvalitetsmeldingen pekes det på en nasjonal konkurransearena for utdanningskvalitet, uten at det spesifiseres hvordan en slik arena skal se ut. Det er nærliggende å se til langtidsplanen når en slik arena utformes. NOKUT mener konkurransearenaen primært må bygge videre på dagens SFU ordning, og vurderes utvidet med supplerende virkemidler. Langtidsplanen bør peke ut en klar retning for dette arbeidet.

NOKUT mener det er viktig at konkurransearenaen utvikles i tett samarbeid med sektoren og ut fra sektorens behov. Det er viktig at nye incentiver ikke blir så omfattende at mindre institusjoner lar være å søke, og samtidig at incentivene ikke blir for fragmentert og «puslete» eller genererer unødig byråkrati. Den mest nærliggende utvidelsen av konkurransearenaen er derfor å styrke SFU-ordningen slik den er i dag. Eventuelt kan man benytte et lignende konsept avgrenset til enkelt tema-/programområder. For øvrig viser vi til vårt innspill til Kvalitetsmeldingen. NOKUT vil videre understreke at det er viktig at nye incentiver ses i sammenheng med øvrige virkemidler for kvalitet, herunder NOKUTs tilsyn og oversikt over kunnskapsgrunnet for utdanningskvalitet.

Kunnskapsgrunnet

Kunnskapsgrunnet for gode avgjørelser i sektoren krever forskning på, tilgang til og spredning av informasjon om kvalitetsutfordringer og gode praksiser. Videre er det nødvendig å gjøre den allerede eksisterende informasjonen lettere tilgjengelig. Her er indikatorportalen som er signalisert i Kvalitetsmeldingen et potensielt viktig verktøy. For å sikre god sammenheng mellom incentivordninger og arbeidet med videreutvikling av kunnskapsgrunnet bør kunnskapsgrunnet inngå som tema i langtidsplanen.

For å sikre et godt kunnskapsgrunnet for videreutvikling av norsk høyere utdanning mener NOKUT det er viktig å gjennomføre evalueringer av kvalitet i høyere utdanning. Slike evalueringer benyttes av en rekke interessenter, som NOKUT selv, Norges forskningsråd, UH-institusjonene og Kunnskapsdepartementet. Viktigheten av evalueringer som kvalitetshevende virkemiddel vil sannsynligvis øke og disse evalueringene blir stadig mer komplekse. NOKUT har i samarbeid med Norges forskningsråd gjennomført en pilot på felles evalueringer av utdannings- og forskningskvalitet (KOMBEVAL). Et slikt samarbeid vil kunne evaluere sammenheng mellom forskning og utdanning ut fra tankegangen om at en tett sammenkobling mellom disse to

aktivitetene er kvalitetshevende for begge. Dersom evalueringer av forskning og utdanning i sammenheng skal videreføres, bør langtidsplanen synliggjøre en slik ambisjon.

Med hilsen

Terje Mørland
Direktør, NOKUT

Kim Kantardjiev
Kim Orlin Kantardjiev